

ASOCIJACIJA POTROŠAČA SRBIJE

www.apos.rs apos@apos.org.rs
Zmaj Jovina 26, 21000 Novi Sad
+381 21 447 488; +381 63 442 748
PIB: 103746225

Žiro račun: 250-2060000675060-68 Eurobanka EFG

Na osnovu pregleda stanja u oblasti zaštite potrošača i bezbednosti hrane, Asocijacija potrošača Srbije - APOS, donosi

Preporuke potrošača

upućene nadležnim organima u cilju unapređivanja položaja potrošača

Zakon o bezbednosti hrane ("Sl. glasnik RS", br. 41/2009, stupio na snagu 10. juna 2009.god.) je svojim odredbama pružio relativno jasan i veoma primenjiv pravni okvir. Međutim, činjenice koje ne govore u prilog dobrog sprovođenja ovog Zakona su sledeće:

- **Stručni savet za procenu rizika**, još uvek nije formiran
- **Sistem brzog obaveštavanja i uzbunjivanja** - RASFF, još uvek nije uspostavljen

Iako se u medijima može čuti da smo na korak od formiranja Stručnog saveta za procenu rizika i iako je to jedna veoma ohrabrujuća vest, vreme koje je proteklo od početka primene Zakona o bezbednosti hrane je dugo i ovaj Savet bi možda do sada efikasno preventivno delovao. Zadatak Stručnog saveta je da koristeći naučna saznanja radi procenu rizika, a rezultat te procene treba da bude dostavljen Vladi RS koja vrši upravljanje rizikom i svim zainteresovanim stranama (potrošači, industrija).

U Zakonu o bezbednosti hrane nije predviđeno formiranje Agencije za bezbednost hrane. Ni sve zemlje članice EU nisu formirale Agenciju za bezbednost hrane, već u upravljanju rizicima koriste mišljenja European Food Safety Authority (EFSA). Zakonom Republike Srbije je predviđeno formiranje Stručnog saveta za procenu rizika u oblasti bezbednosti hrane. Ali, dobro je postojanje tela koje će u cilju smanjenja rizika, rizika od bolesti prenosivih hranom, saradivati sa institutima, zavodima, laboratorijama, inspekcijama i akademskom zajednicom. Radilo bi se sistemski na identifikaciji rizika u nastajanju, vršila bi se procena rizika i obaveštavalo bi se o rezultatima procene rizika.

- **Direkcija za nacionalne referentne laboratorije** obuhvata Nacionalnu referentnu fitosanitarnu laboratoriju, Referentnu laboratoriju za bezbednost hrane, hrane za životinje i mleko; i Referentnu laboratoriju za rezidue) do sada nije bila formirana Referentna laboratorija za bezbednost hrane, hrane za životinje i mleko

Takođe, govori se o tome da će Referentna laboratorija za bezbednost hrane, hrane za životinje i mleko vrlo uskoro početi sa radom, što je takođe veoma ohrabrujuće. **Preporuka je APOS-a** da se od samog početka rada potrošači obaveštavaju o preduzetim laboratorijskim analizama, kako bi imali jasne informacije, ali kako bi na taj način stekli poverenje u sistem bezbednosti hrane u Srbiji.

Sistem brzog obaveštavanja i uzbunjivanja - RASFF, koji još uvek nije uspostavljen, doprineo bi sprovođenju ne samo načela zaštite interesa potrošača i načela transparentnosti (obaveštavanje javnosti), već i načela analize rizika, načela zaštite interesa potrošača, načela transparentnosti i načela sledljivosti u lancu ishrane. Zakon predviđa uspostavljanje nacionalnog sistema za brzu razmenu informacija o proizvodima što je od suštinskog značaja, jer omogućava efikasnu koordinaciju između organa tržišnog nadzora širom zemlje sa centralnim organima nadzora. Aktivno učešće carinskih organa je neophodno u uspešnom funkcionisanju tog sistema. Samo takva koordinirana mreža će obezbediti efikasan protok informacija između kontakt tačke regionalnog sistema za uzbunjivanje i drugih nacionalnih organa koji su uključeni u kontrolu tržišta.

- **Donošenjem Pravilnika o deklarisanju, označavanju i reklamiranju hrane** Srbija se približila standardima deklarisanja, označavanja i reklamiranja hrane u EU, kako bi se obezbedio visok nivo zaštite potrošača. Međutim, nedostaje aktivna promocija ovog Pravilnika, kako bi se kod potrošača razvijala svest o značaju istog. Donošenjem i ostalih pravilnika (pravilnika o novoj hrani, pravilnika o nutritivnim i zdravstvenim izjavama i pravilnika o obogaćivanju hrane vitaminima i mineralima) primena će biti, barem u smislu primene načela zaštite interesa potrošača i načela transparentnosti (obaveštavanje javnosti), doslednije sprovedena. Nakon donošenja i ovih pravilnika, preporuka je da se intenzivno radi na njihovoj promociji.

APOS podseća na nekoliko važnih postulata u cilju efikasnog sprovođenja zakona i podzakonskih akata u ovoj oblasti:

- Preventivni pristup u sprovođenju: razvijanje proaktivnog tržišnog nadzora umesto retrospektivnog, ne samo u registrovanim objektima, već i na pijacama i tržnicama.
- Obezbeđenje efikasnih kontrola (planskih i vanrednih) i primenu ovlašćenja od strane nadležnih organa, uz izgradnju jačih kapaciteta
- Obezbeđenje dobre obuke, korišćenja najbolje prakse i podrške kontinuiranog profesionalnog razvoja nadležnih organa.
- Uključivanje carinskih vlasti u sprovođenju zakonske regulative o bezbednosti proizvoda.
- Jačanje međunarodne i regionalne saradnje u rešavanju prekograničnih problema.
- Neophodno je propisati proces kontrole kvaliteta.

Predlažemo:

- Uspostavljanje ravnoteže između prava potrošača, politike bezbednosti hrane i nadležnih organa.
- Obezbeđivanje transparentnog obaveštavanja o riziku između Stručnog saveta za procenu rizika, ministarstava nadležnih za bezbednost hrane, proizvođača hrane i potrošača.
- Obezbeđenje da nadležna ministarstva upravljaju rizicima objektivno, na transparentan način, koristeći preporuke Saveta za bezbednost hrane.

Poverenje potrošača u sistem bezbednosti hrane će se postići samo ako se obezbedi transparentnost upravljanja i rada, i ako su organizacije profesionalne, nezavisne, kvalifikovane i međunarodno priznate.

Postoji potreba za:

1. Uključivanjem svih zainteresovanih strana, od proizvođača (jer je odgovornost na proizvođaču, on garantuje za svoj proizvod), distributera, trgovaca i udruženja, (npr. Udruženje za celijakiju, Udruženja potrošača, itd.) u proces izrade Zakona, ali i podzakonskih akata (Pravilnika) jer nastupe propusti koji kasnije dovode do neprimene tih istih Pravilnika ili do otežane primene.

2. Efikasnijim inspekcijskim radom (svih nadležnih inspekcija) kroz: nadzor nad Zakonom o bezbednosti hrane, jer ako se utvrdi da je u jednom proizvodu više puta pronađen nebezbedan sastojak onda se to mora jasno i predočiti potrošačima.

3. Objavljivanjem nebezbednih prehrambenih proizvoda: sve što je povučeno iz prometa neophodno je postaviti na sajt nadležnih ministarstava (Ministarstva poljoprivrede i Ministarstva zdravlja).

4. Kontinuirana i stalna saradnja organa je neophodna: Potrošači savetuju da npr. sanitarna inspekcija uspostavi saradnju sa Agencijom za privredne registre. Naime, APR nema obavezu da obaveštava sanitarnu inspekciju da li je kod njih na evidenciji novi objekat. Npr. Za novootvoreni objekat ili već postojeći, te kada sanitarna inspekcija ode u objekat koji ne ispunjava uslove, ne zatvara ih, jer taj novootvoreni još nije stigao da se u potpunosti pripremi, da ispuni sve uslove, jer npr. nije bio upućen. Za sada je primera radi, da bi se privredni subjekat registrovao u APR-u dovoljno da da izjavu kako je upoznat sa propisima, a istinski nema mehanizma za proveru da li je ta izjava tačna, tj. da li se zaista upoznao sa propisima. Da postoji saradnja, onda bi se uslovi Min. zdravlja jasno znali, itd.

5. Preporuka - edukacija: Preventivno delovanje podrazumeva neophodnu stalnu edukaciju zaposlenih u organima nadzora, ali ne samo inhspektora, nego i privrednih komora, udruženja trgovaca, udruženja proizvođača, distributera, uvoznika, apoteka, tj. uopšte svih privrednih subjekata. Ostvarenje ekonomskih interesa, ne sme da bude iznad zdravstvene bezbednosti potrošača. Za uspešnu edukaciju neophodno je sistematsko ponavljanje iste, a kako bi se to obezbedilo nephodno je oformiti fond za ovu aktivnost.